

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2008. május 7.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!**

- | | |
|---|-------|
| 1. Jó válasz | ✓ |
| 2. Hiány(osság) | √— |
| 3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz | [] |
| 4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás) | ————— |
| 5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás) | ————— |
| 6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás) | ~~~~~ |
| 7. Nyelvhelyesség (aláhúzás) | |
| 8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás) | ===== |

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a tanuló által elért összes/teljes pontszámot**.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válasz elemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válasz-elemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelvek, hogy a javítókulcsban szereplő válasz elemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

- | | |
|-----------------------|---|
| Jó válasz/válaszelem: | 0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint) |
| Rossz válasz: | 0 pont |
| Hiányzó válasz: | 0 pont |

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszlemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válasz elemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válasz elemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válasz elemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válasz elemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyikben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataratás, a lényeg kiemelése: lényegre törően, a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a megfelelő forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértés**re adható 4 vagy 8 pontból elérte-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használta a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).
1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásoknál és következtetésekénél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.
0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl. a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a három esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** (Ha az összesített vizsgapontszám 0,5-re végződik, nem kell kerekíteni.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat! (Ha a feladatlap összpontszáma 0,5-re végződik, akkor sem kell kerekíteni.)

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK
1. feladat: Az ókori Kelet kultúrája (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont)

	Ókori állam neve	Kulturális emlékek megnevezése
a)	Sumer/Mezopotámia/Babilónia	Mítikus szobor (Gilgames)
b)	Egyiptom	Hieroglifa <i>vagy</i> hieroglif írás
c)	Fönícia/Izrael	Mássalhangzó írás / betűírás / hangjelölő írás

2. feladat: A középkori városok társadalma és kultúrtörténete (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont)

- a) városi nép vagy plebejusok
b) saját ingatlan vagy saját ház
c) 1.) a kereskedőből vagy a patríciusból
2.) a patríciusok (kereskedők) és kézművesek (a céhmesterek) *vagy* a polgárjoggal rendelkezők közül bárkiből
3.) a kereskedőkből *vagy* a patríciusokból
d) 1.) gótika
2.) reneszánsz (*Fordított sorrend esetén a feladat nem értékelhető!*)
e) kupola

3. feladat: Csák Máté kora (Összesen 5 pont)

a)	2.
b)	2.
c)	1.
d)	3.
e)	1.

4. feladat: A XVIII. századi kormányforma (Összesen 4 pont)

- a) 1. alkotmányos monarchia (1 pont)
2. abszolút monarchia (1 pont)
b) 1., 2., 1., 1. (Elemenként 0,5 pont)

5. feladat: A magyarországi barokk (Összesen 5 pont)

- a) XVII.
b) jezsuita
c) egyetemet
d) ellenreformáció
e) Erdély *vagy* Magyarország keleti területei *vagy* Magyarország alföldi területei

6. feladat: Az ipari forradalom társadalmi következményei (Összesen 3 pont)

- a) 8 éves fiú
b) 12 órát
c) Pl.: Egyre több gyereket alkalmaztak egyre hosszabb napi munkaidőben, és ez az egészségük maradandó romlásához vagy korai halálukhoz vezetett. *Vagy* túldolgoztatták őket, és sokan nem érték el a felnőtt kort sem. *Minden egyéb helyes válasz elfogadható.*

7. feladat: A kiegyezés előzményei (Összesen 4 pont)

- a) Hamis
- b) Hamis
- c) Igaz
- d) Hamis

8. feladat: Az I. világháborút megelőző háborús konfliktusok (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont)

- a) Franciaország
- b) 3.) Franciaország – Németország
- c) 1.) (második) ipari forradalom
2.) vasércet

9. feladat: Az 1938–41. közötti magyar külpolitika (Összesen 4 pont)

a)	2.
b)	4.
c)	1.
d)	3.

10. feladat: A magyar revíziós politika (Összesen 5 pont)

- a) Hitler *vagy* a náci Németország
- b) zsidótörvény
- c) élelmiszer- *vagy* élelmiszer- és nyersanyag
- d) háromhatalmi egyezmény
- e) el nem kötelezettség *vagy* fegyveres semlegesség

11. feladat: A volt szocialista országok rendszerváltozás utáni jellemzői (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont)

- a) Hamis
- b) Hamis
- c) Igaz
- d) Hamis

12. feladat: A Magyarországon élő nemzeti, etnikai kisebbségek (Összesen 4 pont)

- a) Egy évszázadot. **(1 pont)**
- b) Pl.: Anyanyelv használata, helyi és országos önkormányzat létrehozása, kollektív részvétel a közéletben, kultúrájának ápolása, anyanyelvű oktatás, saját nyelven való névhasználati jog, kisebbségi képviselői jog **(Elemenként 0,5 pont)**
- c) Nem (kerülhetnek be kedvezményesen). **(1 pont)**
- d) Helyi és országos. **(Elemenként 0,5 pont)**

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. A lutheri reformáció (rövid)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a lutheri reformációt mutatja be, és érinti főbb követeléseit és néhány jellemző vonását. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel (pl. az anyanyelvű igehirdetés, bibliafordítások követelése egyszerűbb, olcsóbb egyház kialakulásához vezetett).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. megállapítja, hogy a reformáció kialakulása a XVI. század első felére tehető (Luther fellépése: 1517) és említi, hogy a reformáció Európa nyugati és középső régiójában jelenik meg, vagy Luther fellépésére a Német-Római Birodalomban kerül sor.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat (protestáns, bűnbocsánat, reformáció, elvilágosiasodás, könyvnyomtatás, iskola) és a következő konkrét történelmi fogalmakat (búcsú, bibliafordítás, szentség, evangélikus, pápa, szerzetes).	0–4
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl. rögzíti, hogy a reformáció kitörése válasz volt a búcsúcédulákkal való visszaélésekre <i>vagy</i> az egyház elvilágiasodására és megállapítja, hogy Luther egy folyamatot indított el, amely új egyház kialakításához vezetett, <i>vagy</i> Pl. rögzíti, hogy a bibliai alapokhoz való visszatérés a művelődés, az iskoláztatás új formáinak kialakulásához vezetett.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó bemutatja a lutheri reformáció főbb követeléseit és jellemző vonásait. T Pl. rögzíti, hogy Luther a Bibliához való visszatérést hangsúlyozta és megállapítja, hogy számos követelés ebből egyenesen következett (pl. anyanyelvű igehirdetés, bibliafordítás, új egyházszervezet) T Pl. rögzíti, hogy Luther kezdetben a visszaélések (pl. búcsúcédulák árusítása, az egyház költekezése) ellen lépett fel és megállapítja, hogy programja találkozott a német polgárság és nemesség szellemi és anyagi igényeivel (pl. olcsóbb egyház, személyes hit igénye, anyanyelv jelentősége, egyházi birtokok megszerzésének lehetősége.)	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

14. Az I. világháborút lezáró békerendszer (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó feltárja és indokolja, hogy az európai területi kérdések rendezése során hol érvényesítették és hol nem a wilsoni elveket. A válasz tartalmazza, hogy a „wilsoni önrendelkezés elvét” csak ott érvényesítették, ahol a győztesek nagyhatalmi érdekeit és/vagy ígéreteit nem sértette. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. Európa nyugati területein: Elzász-Lotaringia, Belgium érvényesültek a wilsoni pontok).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy a wilsoni elvek megfogalmazásakor, a háború utolsó évében az antant már titkos szerződésekkel elkötelezte magát, és a válaszból egyértelműen kiderül, hogy tisztában van a béke területi rendelkezéseivel, vagy a válaszból kiderül, hogy a vizsgázó tudja: az első világháborút lezáró békéket Párizs környékén kötötték 1919–1920 során.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (nagyhatalom, győztesek, vesztesek, nemzetiségi kérdés, nacionalizmus stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (antant, versailles-i békerendszer, wilsoni elvek, önrendelkezés, titkos szerződések stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: ismerteti, hogy hol érvényesültek (Belgium, Elzász-Lotaringia, Szerbia tengeri kijárat stb.) és hol nem (Ausztria–Magyarország stb.) a wilsoni pontok, és megállapítja, hogy összességében nem az amerikai rendezés elveit, hanem a titkos szerződéseket és az antant érdekeit érvényesítették.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó bemutatja, hogy a wilsoni elveket nem lehetett megvalósítani, mert az antant, élén a franciákkal, saját nagyhatalmi pozíciójának és befolyásának erősítését akarta elérni a békekonferencián. T Pl.: rögzíti, hogy Európa bizonyos nyugati területei hovatartozásának kérdésében érvényesülhettek a wilsoni elvek, mert ott korábbi politikai-földrajzi állapotot állítottak vissza (Belgium szuverenitását, Elzász-Lotaringia visszakerül Franciaországhoz stb.), amit a vesztes Németországgal egyszerűen elfogadtattak. T Pl.: rögzíti, hogy Közép- és Délkelet-Európa nagyobb államai esetében hiába fogalmazta meg Wilson az önrendelkezés elvét, az nem érvényesült, mert az azokban élő nemzetiségek bejelentették elszakadási igényüket, melyeket a franciák támogattak, hogy a térségben befolyást szerezzenek, és/vagy a veszteseket nem hívták meg a tárgyalásokra.	0–6

Megszerkeszttség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

15. A XIII. század eleji magyar társadalmi változások (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a világi vezető réteg helyzetének megerősödését elemzi. A források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal. (Pl.: a királyi hatalom meggyengülése lehetővé tette a bárók és a servisensek jogainak írásba foglalását).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Megállapítja, hogy az Aranybullát 1222-ben II. András adta ki, és rögzíti, hogy Magyarországon a XIII. század első felében meggyengült a királyi hatalom.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (előkelők, birtokadományozás, királyi hatalom, királyi tanács, stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (ellenállási jog, a nemesi szabadságjogok, serviens, nemes, báró stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy az Aranybulla biztosítja a serviensek alapvető jogait (adómentesség, bírói ítélet nélkül nem lehet lefogni őket stb.) és jelentős kiváltságot biztosít a báróknak (ellenállás joga, külföldieket nem emelnek országos tisztségekbe stb.), és megállapítja, hogy ezen kiváltságok jelentősen megerősítették a világi vezetőréteget a királyi hatalommal szemben.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja és elemzi a világi vezető réteg megerősödésének okait és ennek jelentőségét. T Pl.: feltárja, hogy a XIII. század elején lejátszódó trónviszályok növelték a birtokadományozásokat és megrendítették a királyi birtokállományt, és megállapítja, hogy mivel a királyi hatalom a korszakban döntő mértékben a földbirtokokon nyugodott, a királyi tekintély meggyengült. T Pl.: rögzíti, hogy az Aranybullában a világi vezető réteg két csoportja (bárók és serviensek) már elkülönülve jelennek meg, és megállapítja, hogy Magyarországon jelentős mértékben előrehaladt a nyugati típusú társadalmi tagolódás kialakulása vagy megállapítja, hogy az Aranybulla a későbbiekben a magyar nemesi szabadságjogok alapjává vált.	0–6

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

16. A mohácsi csata utáni időszak (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően Magyarország 1526 és 1541 közötti történetét írja le, és feltárja, hogy mely lépések vezettek az ország három részre szakadásához.</p> <p>A válasz lényegre törően mutatja be, hogy Magyarország belpolitikai megosztottsága és a külpolitikai helyzet milyen következményekkel járt.</p> <p>Az elemzés feltárja a három részre szakadás politikai következményeit (a Habsburg uralom, a török hódoltság, Erdély vazallus állam).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy az ország három részre szakadásának folyamata 1526 és 1541 között történt. Magyarország a Habsburg Birodalom és az Oszmán/Török Birodalom közé ékelődött be, ezért hadszíntérré változott. Említi a következő helyneveket: Mohács, (Várad), Buda, Bécs, Isztambul.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja az alábbi általános fogalmakat (belpolitika, külpolitika, nagyhatalom, világbirodalom, ütközőállam, megosztottság, hadjárat, közigazgatás, jogállás stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (váradi béke, kettős királyság, hódoltság, vazallus állam stb.).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: bemutatja a mohácsi csata közvetlen következményeit (II. Lajos halála, kettős királyválasztás), és megállapítja, hogy mindez megosztotta az ország nemességét, ami a továbbiakban a töröknek kedvezett.</p> <p>T Pl.: ismerteti a korszak legfontosabb katonai (hadjáratok) és politikai viszonyait (békék), és megállapítja, hogy a török sikertelenül indít hadjáratokat Bécs ellen (1529, 1532), vagy kétszer is feldúlja Budát, és a hatalmi erőviszonyok miatt a három uralkodó kétoldalú békéket köt egymással (1528, 1533).</p> <p>T Pl.: bemutatja a váradi béke lényegét, és utal arra, hogy azt miért szegte meg mindkét uralkodó, és ez hogyan kedvezett a töröknek, és megállapítja, hogy Buda 1541. évi elfoglalásával a török tartósan megszállta az ország középső részét, ami Magyarország végleges három részre szakadását eredményezte.</p>	0–8

Eseményeket alakító tényezők	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy a mohácsi csata következtében széthullott a középkori magyar állam- és hadszervezet, így nincs olyan katonai és politikai erő az országban, amely felvehetné a harcot a törökkel.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a két nagyhatalom (a Habsburg Birodalom és a Török Birodalom) között Magyarország ütközőállammá válik, és megállapítja, hogy helyzetét tovább nehezíti a nagyhatalmi erőviszonyok kedvezőtlenége.</p> <p>T Pl.: értelmezi, hogy a két király, Ferdinánd és Szapolyai közti hatalmi harc kiszolgáltatja Magyarországot a töröknek, és megállapítja, hogy ennek végső következménye Buda elfoglalása és az ország három részre szakadása.</p> <p>T Pl.: bemutatja a három országrész politikai helyzetének jellemzőit: a királyi Magyarország a Habsburg Birodalom része, a centralizáció érvényesül, feladata a birodalom védelme a török támadásokkal szemben; a Hódoltság területe a Török Birodalom része, ahol a török közigazgatás kiépítésére kerül sor; Erdély belpolitikájában viszonylag önálló, de adót fizet a töröknek, és megállapítja, hogy a kialakult viszonyok a XVII. század végéig fennálltak.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alá-támasztja elemzését.</p>	0–10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

17. Széchenyi István programja és tevékenysége (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó feltárja Magyarország gazdasági modernizációjának akadályait, bemutatja, hogyan akarta ezeket a problémákat Széchenyi felszámolni.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. Széchenyi felismerte, hogy az ősiség akadályozza a hitel-felvételt, meg akarta győzni a rendi kiváltságokat élvező nemességet arról, hogy a fennálló gazdálkodási forma előnytelen számukra).</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy Széchenyi programját és gyakorlati tevékenységét a reformkorban (1825, 1830–1848 között) fejtette ki (vagy Hitel című művének megjelenését tekintjük a reformkor kezdetének), továbbá hogy elképzelései szerint a reformokat a</p>	0–4

	Habsburg Birodalom keretein belül, a Habsburgokkal vagy a bécsi udvarral együttműködve kell végrehajtani.	
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (reform, közlekedés, modernizáció, mezőgazdaság, szállítás stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (reformkor, polgári átalakulás, közteherviselés, ösiség, kiváltságok, jobbágyrendszer, robot, hitel, Lánchíd, arisztokrácia stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: bemutatja a reformkor gazdasági rendszerének problémáit (a hitel hiánya, az ösiség miatt nincs hitel, a robot nem hatékony, a nem nemes nem birtokolhat földet, kiváltságok megléte stb.) és azok felszámolásának elemeit, és megállapítja, hogy Széchenyi a nemesség számára a gazdasági fejlődés lehetőségeit hangsúlyozza, hogy a reformok mellé állítsa őket.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja, hogy a modernizáció akadályait miért gazdasági oldalról közelíti meg Széchenyi, valamint bemutatja a modernizáció legfontosabb lépéseit. T Pl.: rögzíti, hogy a rendi berendezkedés felszámolásában (nemesi előjogok, jobbágyrendszer) látja a reformok útját, és megállapítja, hogy ezért reformprogramja az 1830-as években nagy visszhangot váltott ki a nemesség körében, és/vagy megosztotta a nemességet. T Pl.: rögzíti, hogy Széchenyi a közlekedés fejlesztését azért tekinti egyik fő feladatának, mert ezt tartja a mezőgazdaság és az ipar fejlődése alapjának, és megállapítja, hogy angol minta alapján kívánta megvalósítani az ország modernizációját.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

18. Magyarország XVIII. századi népesedési és nemzetiségi viszonyai (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó feltárja Magyarország XVIII. századi népesedési viszonyainak alakulását, és a válasz tartalmazza a népesség változásának okait. Elemzi a XVIII. századi Habsburg uralkodóknak a magyarországi népesség megváltoztatására irányuló tevékenységét, és utal azok mozgatórugóira. A válasz részletezi a lakosság nemzetiségi arányaiban bekövetkező változásokat, és utal annak korabeli és későbbi következményeire. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0–8

<p>Tájékozódás térben és időben</p>	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rámutat, hogy az ország benépesítésére csak a törökkel kötött béke (1699), illetve a Rákóczi-szabadságharc befejezése (1711) után kerülhetett sor. A folyamat az egész XVIII. századon át tartott, és a betelepítés több nagyobb hullámban történt.</p>	<p>0–4</p>
<p>Szaknyelv alkalmazása</p>	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (népsűrűség, népesség, becslés, népszámlálás stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (demográfiai változás, nemzetiségi viszonyok, bevándorlás, szervezett telepítés, adókedvezmény, soknemzetiségű ország stb.).</p>	<p>0–4</p>
<p>Források használata</p>	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: felismeri a térképek alapján, hogy mely nemzetiség az ország melyik területére települt be, és megállapítja, hogy a betelepülések nyomán átalakultak az ország etnikai és népesedési viszonyai, az ország soknemzetiségűvé vált. T Pl.: rögzíti, hogy a földbirtokosság mindent megtett, hogy minél több munkaerőt (új alattvalót) szerezzen birtokai művelésére, ezért kiváltságokat biztosított a birtokaikra települő parasztnak (szabad költözködés, egy időre mentesség az úrbéri terhek alól). T Pl.: rögzíti, hogy a betelepítést az udvar és a magyar arisztokrácia szervezte, mert csak ők rendelkeztek elegendő hatalommal és pénzzel, és megállapítja, hogy befolyásuk és gazdagságuk révén el tudták engedni az úrbéres szolgáltatásokat, így birtokaikra számosan betelepültek. T Pl.: utal arra, hogy a ritkán lakott területek, a bizonytalan tulajdonviszonyok az ország területén kívülről nagy számú telepest vonzottak, és megállapítja, hogy a betelepült lakosság munkája nagymértékben hozzájárult az ország gazdasági megerősödéséhez.</p>	<p>0–8</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők</p>	<p>M A vizsgázó feltárja a XVIII. századi Magyarország benépesítésének, benépesedésének okait és azok következményét a korabeli Magyar Királyság lakosságának nemzetiségi összetételére. T Pl.: rámutat, hogy a hódoltság és az állandó háborúskodások következtében a XVIII. századra főleg a középső és déli vidékeken hatalmas, egykor gazdag földterületek váltak mocsarassá, és megállapítja, hogy az ország lakosságának száma jelentős mértékben lecsökkent, az elnéptelenedés elsősorban az ország középső és déli részét sújtotta, ahol többségében magyar népesség lakott, így az ő létszámuk az átlagosnál jelentősebben csökkent. T Pl.: felismeri, hogy a telepítésekkel az udvar és az arisztokrácia a gazdaság fellendítését kívánta elérni, bár a betelepítésekben katonai (védelmi) szempontok is érvényesültek, és megállapítja, hogy a betelepítések kedveztek az udvar németesítési törekvéseinek, és nőtt a katolikus vallásúak száma. T Pl.: rögzíti, hogy a telepítések megváltoztatták az ország lakosságának nemzetiségi megoszlását, a magyarság kisebbségbe került, és megállapítja, hogy a század folyamán ez nem okozott</p>	<p>0–10</p>

	pítja, hogy a háztájiban jobban érvényesültek a piac szabályai, így a gazdálkodó egyéni érdekeltsége megnőtt. T Pl.: rögzíti a mezőgazdaság gyors fejlődésének összetevőit: fejlett termelési technikák, üzemstruktúra, érdekeltségi rendszer, új gazdasági mechanizmus, és megállapítja, hogy Magyarország mezőgazdasága a korszakban fejlődött, a változások viszont csak politikai döntés eredményeképpen jöhettek létre.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELDATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

20. Bethlen István miniszterelnöksége (hosszú)

Szemponctok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a politikai és gazdasági konszolidáció lépéseit mutatja be és feltárja, hogy ezek a lépések hogyan járultak hozzá a rendszer megszilárdulásához. A válasz lényegre törően mutatja be, hogy a belpolitikai konszolidáció egy korlátozott parlamentáris rendszert hozott létre (meg egyezés a szociáldemokratákkal, titkos választójog korlátozása, felsőház visszaállítása). Az elemzés feltárja a politikai és gazdasági konszolidáció nemzetközi összefüggéseit is (pl.: a pénzügyi stabilizáció népszövetségi kölcsönrel jött létre). A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0–8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy Bethlen István 1921–1931 között volt Magyarország miniszterelnöke.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (belpolitika, külpolitika, gazdaság, válság, fellendülés, megegyezés, választójog, szociáldemokrácia, kölcsön stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (konszolidáció, revízió, a Habsburg-ház trónfosztása, korlátozott parlamentarizmus, pengő stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: bemutatja a belpolitikai konszolidáció lépéseit (Habsburg-ház trónfosztása, Bethlen–Peyer-paktum, választójogi reform, felsőház visszaállítása stb.), és megállapítja, hogy Bethlen ezekkel a lépésekkel az 1920-as évek közepére stabil politikai rendszert hozott létre. T Pl.: rögzíti, hogy a gazdasági konszolidáció egyik alapvető lépése a népszövetségi kölcsön után bevezetett pengő volt (melynek célja az infláció megállítása), és megállapítja, hogy a győztes	0–8

	<p>hatalmak azért biztosították ezt a kölcsönt, mert Bethlent tartották képesnek a konszolidáció megteremtésére (és/vagy Bethlen volt az antant számára elfogadható/támogatott politikus).</p> <p>T Pl.: bemutatja a gazdasági szerkezetváltás jellemzőit (mezőgazdaság aránya csökkent, az iparszerkezet átalakult stb.), és megállapítja, hogy ezeknek a változásoknak az alapvető oka a trianoni béke és/vagy az Osztrák–Magyar Monarchia megszűnése.</p>	
Eseményeket alakító tényezők	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy a belpolitikai konszolidáció lépései hogyan biztosították a kormányzópárt politikai szerepét, és bemutatja, hogy a trianoni béke után hogyan és miért alakult át a gazdasági szerkezet.</p> <p>T Pl.: feltárja a Bethlen–Peyer-paktum politikai szerepét: szociáldemokrata párt – mint a legerősebb ellenzék – működésének visszaállítása, de egyben korlátozása is, és megállapítja, hogy a szerződés révén a szociáldemokrata párt a kormány lojális ellenzékévé vált.</p> <p>T Pl.: elemzi, hogy milyen „politikai fékekkel” tudta korlátozni az ellenzékét (a titkos választás korlátozása és a nyílt választás kiterjesztése, felsőház visszaállításával ellenőrzi a törvényhozás folyamatát stb.), és megállapítja, hogy ezzel egy olyan parlamenti rendszert hozott létre, ahol létezett ellenzék, de nem tudott kormányzati pozícióba kerülni (vagy megállapítja, hogy korlátozott parlamentarizmus jött létre).</p> <p>T Pl.: elemzi a gazdasági szerkezetváltás okait: a gabonatermő területek egy része a határon túlra került, ezért csökkent a mezőgazdaság és az élelmiszeripar súlya, a textilipar fellendült, kiépült a hazai könnyűipar, és megállapítja, hogy a villamosenergia-termelés növekedése összefüggött a gazdaságban és a fogyasztás területén a villamosítással stb.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21